

121) 魂牽夢縈 hún qiān mèng yíng (буквально "душа тягне, мрії окутують" – "сумувати за кимось, линуту до когось"); 122) 所谓伊人, 在水一方 suǒwèi yīrén zài shuǐ yīfāng (буквально "так звана та сама людина входить у воду з одної сторони" – "вірність у коханні"); 123) 望穿秋水 wàngchuānqiūshuǐ (буквально "дивитися у осінню воду" – "прогледіти очі в очікуванні").

Більшість вищенаведених чен'юй є позитивно маркованими, крім чен'юй 118, 119, 121, 123.

Семантична ознака "вибірковість об'єкту" імпліцитно виражається через вісім фразеологізмів: 124) 夫人裙帶 fūrénqúndài (буквально "пояс від спідниці дружини" – "чоловік, що досягнув успіху завдяки зв'язкам дружини"); 125) 怨女旷夫 yuàn nǚ kuàng fū (буквально "дівчина в печалі, холостий хлопець" – "немає підходящого хлопця або дівчини"); 126) 柴米夫妻 chái mǐ fū qī (буквально "хмиз та рис, подружжя" – "подружжя у шлюбі за розрахунком"); 127) 相女配夫 xiāng nǚ pèi fū (буквально "думати, щоб дівчина підходила хлопцю" – "обирати чоловіка для дочка відповідно до даних обох сторін"); 128) 停妻再娶 tíng qī zài qǔ (буквально "залишити дружину, знову одружитися" – "одружитися вдруге без офіційного розлучення з першою дружиною"); 129) 指腹为婚 zhǐ fù wéi hūn (буквально "вказувати на вагітний живіт для шлюбу" – "домовлятися про шлюб ще ненароджених дітей"); 130) 红丝暗系 hóng sī àn xì (буквально "червона нитка, таємна домовленість" – "домовленість про майбутній шлюб, заручини"); 131) 得新忘旧 dé xīn wàng jiù (буквально "отримав нове, забув про старе" – "мінливість у коханні").

Більшість вищенаведених фразеологізмів є негативно маркованими, окрім чен'юй 127, 129, 130.

Отже, концепт "любов" в китайській мові у фразеологізмах чен'юй вербалізується імпліцитно через 131 ідіому, з яких 63 актуалізують семантичну ознаку "гармонія", по 24 – "задоволення" та "жертвність", 12 фразеологізмів – "цінність" та вісім "вибірковість об'єкту". З них 77 відсотків, тобто 100 чен'юй є позитивно маркованими, відповідно 23 відсотки, тобто 31 – негативно.

Список використаних джерел

1. Арутюнова Н.Д. Предложение и его смысл (логико-семантические проблемы) / Н.Д. Арутюнова // Лингвистическое наследие XX века. – М.: Едиториал УРСС, 2002. – 383 с.;
2. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. – М.: Сов. Энцикл., 1966. – 640 с.;
3. Багдасарян В.Х. Проблема имплицитного (логико-методологического анализа) / В.Х. Багдасарян. – Ереван: Изд-во АН Арм. ССР, 1983. – 138 с.;
4. Вардуть И.Ф. К вопросу о явлении эллипсиса / И.Ф. Вардуть // Инвариантные синтаксические значения и структура предложения. – М.: 1969. – С.36–40;
5. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Язык и культура. Лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров. – МГУ, 1973. – 269 с.;
6. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Состав семейства учебных лингвострановедческих словарей: ономастический словарь / Е.М. Верещагин, В.Г. Костомаров // Актуальные проблемы учебной лексикографии. – М., 1977. – С.118–135;
7. Гак В.Г. О семантической организации текста / В.Г. Гак // Лингвистика текста. Мат-лы науч. конф. 4.1. – М., 1974. – С.61–66;
8. Долинин К.А. Имплицитное содержание высказывания // Вопросы языкознания / К.А. Долинин. – 1983. – №6. – С. 37–47;
9. Звегинцев В.А. Предложение и его отношение к языку и речи: [монография] / В.А. Звегинцев. – М., 1976. – 309 с.;
10. Кияк Т.Р. О видах мотивированности лексических единиц / Т.Р. Кияк // Вопросы языкознания. 1989. – №1. – С. 98–107;
11. Лотман Ю.М. Структура художественного текста / Ю.М. Лотман. – М.: Искусство, 1970. – 284с.;
12. Никитин М.В. Прессупозиция в языке и языкознании / М.В. Никитин / Studia Linguistica-4. Языковая система и социокультурный контекст. – СПб: Тригон, 1997. – С. 6–26;
13. Панина Н.А. Имплицитность языкового выражения и ее типы / Н.А. Панина // Значение и смысл языковых образований. Калинин, Изд-во КГУ, 1979. – с.48–49;
14. Потебня А.А. Мысль и язык / А.А. Потебня. – К.: Синто, 1993 с.;
15. Серль Дж. Природа интенциональных состояний / Дж. Серль // Философия. Логика. Язык. – М., 1987. – С. 137–145;
16. Стернин И.А. Лексическое значение слова в речи. / И.А. Стернин. – Воронеж, 1985. – 172 с.;
17. Тодоров Ц. Теории символа // Цветан Тодоров. – М.: Дом интеллектуальной книги, 1999. – 408 с.;
18. Фельдман Е.Д. К построению именной группы и ее имплицитного варианта / Е.Д. Фельдман // Машинный перевод и прикладная лингвистика. – М., 1969. – Вып. 12. – С.67–80;
19. Чернов Г.В. Смысловая имплицитивность как основа понимания речевого сообщения // Проблемы контекстной семантизации лингвистических категорий / Г.В. Чернов. – М., 1984. – С.78–94;
20. 中国成语大辞典. 上海辞书出版社. 18000余条, 2010年.

Надійшла до редколегії 28.08.12

М. Шамшур, ассист.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ИМПЛИЦИТНОЕ ВЫРАЖЕНИЕ КОНЦЕПТА "ЛЮБОВЬ" В ФРАЗЕОЛОГИЗМАХ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА ЧЕНЬЮЙ

В статье анализируется имплицитное выражение концепта "любовь" во фразеологизмах китайского языка ченьюй.

M. Shamshur, teaching assistant

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

IMPLICIT EXPRESSION OF THE CONCEPT OF "LOVE" IN THE CHINESE PHRASEOLOGY UNITS CHENYU

This article analyzes peculiarities of implicit way of verbalization of concept of love in Chinese chengyu idioms.

УДК 811.581.11

О. Шевченко, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНА ТА ФУНКЦІОНАЛЬНА КЛАСИФІКАЦІЯ ФРАЗЕОЛОГІЧНИХ ОДИНИЦЬ СУЧАСНОГО ДІЛОВОГО КИТАЙСЬКОГО МОВЛЕННЯ

У статті розглядаються фразеологічні одиниці сучасного ділового китайського мовлення, а саме їхня лексико-граматична та функціональна класифікація. Подаються погляди різних авторів щодо поняття фразеологічної одиниці офіційно-ділового мовлення та здійснюється аналіз особливостей таких одиниць.

Незважаючи на те, що китайські фразеологи (але не усі) включають сталі вирази офіційно-ділового спілкування у загальний фразеологічний фонд, а вітчизняні вчені (навіть ті, хто включає) наполягають на тому, що усім фразеологізмам цього стилю притаманна нейтральність. Наведімо думку О.П. Винник, яка у своїй дисе-

ртації, присвяченій метафоричним процесам у формуванні української економічної лексики, зазначає, що думка про неприпустимість використання метафори в наукових субмовах давно не є актуальною, оскільки навіть точні науки не можуть обійтися без цього тропу. Недаремно Шопенгауер свого часу проводив метафо-

ричну аналогію між геометричним доведенням і мишоловкою [5, с. 24]. Вище вже зазначалося, що ідіофраза-оматика як один із підрозділів фразеології, що вивчає наукові словосполучення із переосмисленим значенням, має справу із термінами. "Втративши свої термінологічні особливості і пройшовши довгий шлях від мовної одиниці вузького професійного вжитку до одиниці загальнономовного вжитку, складені терміни можуть ставати фондом поповнення фразеології, прототипом фразеологізму, включатися в процес фразеологізації і ставати фразеологізмом" [5, с. 29]. Це ще раз підтверджує той факт, що низка одиниць офіційно-ділового стилю не є метафорично нейтральними.

У словниках лексична одиниця живе в замкненому середовищі певної науки, він "байдужий" до контексту, адже має дефініцію, зрозумілу для суб'єкта. Зовсім в іншій позиції перебуває термін у спеціальному оточенні. Р.А. Будагов стверджував, що й аналізувати контекстуальну метафору необхідно на тлі цілого, бо, вирвана з тексту, вона може виявитися дивною, а інколи навіть незрозумілою [4, с. 40]. Крім того, в наш час значно збільшилася кількість фразем, які є стилістично нейтральними, а це означає, що не завжди можна виявити поза контекстом приналежність фразеологічних одиниць до певної частини мови, оскільки кожен стиль оперує всією системою лексичних, граматичних і фонетичних засобів у їх взаємозв'язку та співвідношенні. Тут виникає проблема диференціації фразеологічних одиниць. У цьому аспекті Н.М. Шанський виділяє міжстильові, розмовно-побутові та книжні фразеологізми [11, с. 128].

Вважаємо доречним згадати явище метафоризації, яке безпосередньо пов'язане із фразеологією. Метафоризація, як відомо, ґрунтується на процесі перенесення імені або ознаки. Відповідно до цього відбувається й поділ метафоричних найменувань на два типи: ідентифікаційні (конкретна лексика) і семантичні предикати (прикметники, дієслова, оцінні, якісні і часто функціональні іменники) [2, с. 15]. Н.Д. Артюнова зазначає: "Метафора практично не виходить за рамки ідентифікаційної лексики, коли до неї вдаються в пошуках імені для певного класу предметів. Метафора в цьому випадку є не більше ніж технічний прийом вилучення нового імені з старого лексикону" [2, с. 159].

Складність у класифікації фразеологічних одиниць полягає в тому, що, як зазначає Н.Д. Артюнова, "так само як і в практичному мовленні, давши поштовх семантичному процесу, метафора поступово стирається і зрештою втрачає образ, на зміну якого приходять поняття (значення слова)..." [9, с. 15]

Проаналізувавши низку китайських матеріалів офіційно-ділового стилю, ми виділили такі функціональні групи фразеологізмів: **етикетні формули** (привітання/звертання, прощання, побажання): 尊敬的先生/女士 – Шановний/а пане/пані; 执事先生, 致启者有关人 – Тому, кого це стосується, 亲爱的先生们和女士们 – Дорогі пані та панове, 您忠实的, 您真挚的 – Щиро Ваш, 您恭顺的, 您最真诚的 – Відданий Вам, 谨祝贵公司生意兴隆, 顺利业务蒸蒸日上, 工作顺利, 工作成功! – Бажаємо Вам процвітання, успіхів у справі!; **власні назви** (найменування інститутів, організацій, установ): 基辅国立塔拉斯·舍甫琴科大学 – Київський національний університет ім. Тараса Шевченка; 意中基金 – Італо-китайський фонд; 北大西洋公约组织 – НАТО; 联合国教育科学及文化组织 – ЮНЕСКО; **номенклатура**, що включає **назви посад**: 乌克兰大使馆参赞 – Радник посольства України; 西门子集团董事长 – президент корпорації "Сіменс"; 中共中央政治局委员 – член Постійного

Комітету Політбюро ЦК КПК; 最高的人民法院长 – Голова Верховного Народного Суду; **конкретні поняття**: 绿色食品 – "зелені" продукти харчування – екологічно чисті продукти харчування/ біопродукти, 白条 – "білий" папірець – розписка, 白皮书 – "біла" книга – офіційний документ певного змісту, 贵宾 – "дорогоцінний" гость, 物美价廉 – "гарні речі за малі гроші" – співвідношення ціни та якості та **абстрактні поняття**: 灰色降落伞 – "сірий парашут" (згода про пенсійне забезпечення працівників компанії, що передбачає підвищення пенсійних виплат у випадку надходження додаткових коштів.), 黑经济 – тіньова економіка, 信用站 – кредитна війна, 信用爆炸 – кредитний вибух, 经济奇迹 – економічне диво, 灰色收入 – "сірий" дохід – гроші, отримані напівлегальним шляхом, 黑名单 – чорний список; **дії, процеси, стани**: 推动向市场 – підштовхувати до ринку, 下海 – піти у вільне плавання (зайнятися власною справою, працювати на самого себе), 清除出党 – очистити ряди партії, 法律失效 – закон втратив силу, 冻结账户 – заморожувати рахунки, 经济萧条 – економічна депресія, 境扫描 – сканування навколишнього середовища, 知己知彼 – знати противника як самого себе, 着眼于 – тримати око на чомусь/комусь, а також **компоненти, що оформлюють структуру документу**: 据此 – виходячи з вищезазначеного; 总之 – таким чином, узагальнюючи; 综上所述的 – узагальнюючи усе вище сказане; 为此 – в зв'язку з, таким чином, через це, – згідно із.

Із вищенаведених прикладів видно, що лише вирази групи конкретних та абстрактних понять, а також групи номінацій дій, процесів і станів мають образно-виражальну ознаку, яка, за В.К. Харченко, виконує функцію називання (номінації), суть якої розглядається в аспекті економності мовних засобів, адже створення значної кількості нових назв, безперечно, призвело б до мовної катастрофи [10, с. 32]. Елементи ж усіх інших груп характеризуються лише фіксованою послідовністю компонентів, яка закріплена в мові, а також є семантично роздільні.

Вважається, що мофрологічна метафоризація компонентного складу може розглядатися у якості важливого внутрішньої граматичної умови фразеомовотворення. Це можна пояснити тим фактом, що видозміні сполучення. Слів у словосполученні передують метафоризація їхнього значення, в результаті чого й відбувається фразеологізація одиниці. О. Потебня зазначав, що метафоричність виразів виникає одночасно зі здатністю людини усвідомлювати, утримувати різницю між суб'єктивним началом пізнавальної думки і плином, який ми називаємо дійсністю, світом, об'єктом" [123, с. 434-435]. Саме тому вважаємо, що лише ці дві групи виразів можна віднести до фразеотерміна, а усі інші – це одиниці з фіксованою послідовністю елементів – тобто мовні кліше, штампи і формули.

Тепер звернемося до класифікації, що була представлена в попередньому розділі. На основі принципу семантичної злитості В.В. Виноградова спробуємо здійснити структурну класифікацію сталих одиниць офіційно-ділового китайського мовлення.

Отже, перші дві групи складають семантично неподільні звороти. Вони еквівалентні з точки зору свого значення одному слову. Третя група уявляє собою семантично членовані фраземи. Їхнє значення не просто є мотивованим, а воно впливає з семантики слов-компонентів.

Фразеологічні зрощення – абсолютно неподільні словосполучення, значення яких незалежне від їхнього лексичного складу і від семантики їх компонентів. Вони є вмотивованими і непохідними. Фразеологічні зрощен-

ня також називають ідіомами. Вважаємо, що до цієї категорії можна віднести, по-перше, чотирискладові фразеологічні вирази, тобто чен'юї із чотирискладовою структурою (四字格式), але не тільки їх. Як вже зазначалося в попередньому підрозділі, чен'юї вживаються в офіційно-діловому мовленні винятково в усній формі. Наведемо приклади: 廉洁奉公 (liánjié fèngōng) – *віддано служити справі*, 穷兵黩武 (qióngbīngdúwǔ) – *бідний солдат вдається до зброї – завжди бути напоготові, вдаватися до (військової) авантюри*, 万众一心 (wànzhòngyīxīn) – *десять тисяч осіб мають одне серце – однодушно, гуртом*. По-друге, до цієї групи можна віднести образні/звичні вирази (惯用语)¹, що мають нейтральне стилістичне забарвлення, наприклад: 打肿脸充胖子 (dǎ zhǒng liǎn chōng pàngzi) – *бити по обличчю, щоб воно розпухло (для надання солідного вигляду) – перебільшувати свої можливості, чванитися*, 火烧眉毛 (huǒshāoméimáo) – *як вогонь палить брови – невідкладно, терміново*, 落叶归根 (luòyè guīgēn) – *листя опадає і повертається до коренів – статус-кво, закономірний фінал*. Як зазначає Н.Ф. Алафиренко, фразеологічні зрощення частіше за інших типів фразем виявляються еквівалентами слів [1, с. 31].

Фразеологічні єдності – метафоричні словосполучення, які за Б.О. Ларініним виникають на основі семантичного переосмислення чи зсуву змінних словосполучень [6]. У фразеологічних єдностях фразеологічне значення створюється за рахунок зміни семантики усього комплексу компонентів словосполучення, при цьому поглинається і втрачається індивідуальний сенс слів-компонентів, як результат – вони утворюють нероздільне семантичне ціле. Ця група характеризується вмотивованістю значення.

Значення одиниць цієї групи виникає на основі переносного значення вільного синтаксичного прототипу, тобто воно мотивовано наявністю "живої" внутрішньої форми фраземи, яка підтримується в мовній свідомості за рахунок існування словосполучень у прямому значенні. Деякі дослідники називають цю групу фразеологічними суміщеними омонімами. Наведемо приклади: 下海 (xiàhǎi) – *піти у вільне плавання*, 金降落伞 (jīn jiànguòsǎn) – *золотий парашут*, 绿色食品 (lǜsè shípǐn) – *зелена їжа*, 蓝领 (lánlǐng) – *блакитний комірець*, 黄色书 (huángsè shū) – *жовті сторінки*, 白领 (báilǐng) – *білий комірець*.

Важливою ознакою фразеологічних єдностей виступає образність, яка й відрізняє їх від омонімічних вільних сполук. Такі вирази, як 反潮流 (fǎncháoliú) – *пливти проти течії*, 气氛浓厚 (qìfēn nóng hòu) – *"густа" (у значенні напружена) атмосфера*, 蓝皮书 (lán pí shū) – *блакитні сторінки*, однаково можливі і як фразеологічні єдності (образні вирази), так і звичайні вільні сполучення слів (тоді лексеми будуть вживатися у своїх прямих, номінальних значеннях).

Визначаючи фактори, що сприяють поширенню цієї категорії виразів, академік В.В. Виноградов відзначає емоційно-експресивне забарвлення, ритмічну симетричність та риму, як фактори, що прискорюють і скріплюють спаяність елементів словосполучення, тому вважаємо за потрібне віднести до цієї категорії етикетні формули, а саме формули побажання, привітання та прощання: 此致敬礼! – *Щиро Вам!*, 您恭顺的, 您最真诚的 – *Відданий Вам*, 谨祝贵公司生意兴隆, 顺利业务蒸蒸日上, 工作顺利, 工作成功! – *Бажаємо Вам процвітання, успіхів у справі!* 表示衷心的感谢, 衷心的感谢 – *Вислов-*

люємо наші найщиріші побажання, щиро дякуємо!, 祝 (敬祝) .....取得成功 (健康长寿) – *бажаємо успіхів у ... (здоров'я та довголіття)*.

Фразеологічними єдностями Б.А. Ларин також називає і терміни-словосполучення [6, с. 125-149]. Ми не поділяємо цієї думки, адже такі сполуки більш наближені до вільних сполучень, тому відносимо їх до наступної категорії фразеологічних сполучень (див. нижче).

Слід наголосити на тому, що фразеологічним зрощенням і фразеологічним єдностям притаманна одна дуже важлива ознака – семантична цілісність, або семантична нерозкладність. Н.Н. Семененко наголошує на тому, що саме ця ознака об'єднує ці дві групи в один клас – ідіоми, що й формують ідіоматику будь-якої мови [1, с. 35].

Фразеологічні сполучення – це фразеологізми, компоненти яких до певної міри є рівноправними між собою. Навіть значення одного зі слів, що входять до складу фразеологічного сполучення, може бути виражене синонімом. Для одиниць цієї групи характерна наявність синонімічного, паралельного обігу, пов'язаного з тим же ключовим словом. Такі сполучення утворюються словами з обмеженою сполучуваністю, проте тяжіють до вільних словосполучень. Наприклад: 周转货币 (zhōuzhuǎn huòbì) – *транзитна валюта*, 政治风险 (zhèngzhì fēngxiǎn) – *політичний ризик*, 境扫描 (jìng sǎomiáo) – *сканувати середовище*, 不孚众望 (bù fú zhòngwàng) – *не виправдати довіри*, 冻结账户 (dòngjié zhànghù) – *заморозити рахунок*.

Фразеологізми, до складу яких входить хоча б один елемент із специфічним та зумовленим значенням, називають фразеологічними сполученнями. Специфічний компонент вживається у переносно-метафоричному значенні і може сполучатися лише з певними лексемами [7, с. 177]. Для виразів цієї групи характерна аналітичність семантики, крім того, голоною ознакою одиниць цієї групи вважається пристуність в лексемному складі слова як з вільним, так і з зв'язним значенням. Наприклад: у фраземі 价格波动 (jiàgé bōdòng) – *коливання ціни* – коливання має вільне вживання, а лексема ціна ніби прикріплена до коливання і вживається тільки з ним.

Ще однієї особливістю фразеологічних сполучень є те, що складові одиниці з фразеологічно зв'язним значенням можуть замінятися синонімічними: 忙里偷闲 (mánglǐ tōuxián) = 苦中作乐 (kǔ zhōng zuò lè) – *будучи дуже зайнятим, викроїти вільну хвилинку*, 铁证 (tiě zhèng) = 无法反驳的证据 (wúfǎ fǎnbó de zhèngjù) – *"залізний доказ" – доказ, якому не можна заперечувати*, 够面子 (gòu miànzi) = 爱面子 (ài miànzi) = 讲面子 (jiǎng miànzi) – *пильнувати гідність*. Чим ширше коло комбінацій, тим ближче цей вираз до розряду фразеологічних виразів.

Як уже зазначалося вище, семантична класифікація В.В. Виноградова згодом була доповнена М.М. Шанським, який додає ще четвертий тип – фразеологічні вирази. Це стійкі за складом і вживанням фразеологічні звороти, які не тільки семантично неподільні, а й повністю складаються зі слів із вільним значенням. В.Н. Телія вважає, що ця група є ніби кордоном поділу "вузького" і "широкого" розуміння фразеології [12, с. 47].

Усі ці типи одиниць об'єднуються за двома ознаками: відтворюваність і багатозначність. Зприналежно зауважимо, що одиниці цієї групи за синтаксичними зв'язками і семантичною структурою дорівнюють вільним словосполученням. Зрештою, головна специфічна риса, яка виділяє фразеологічні вирази від вільних словосполучень, заключається у тому, що в процесі мовлення вони не створюються мовцем, а відтворюються у

¹ Тут розглядається лише у рамках офіційно-ділового стилю.

готовому вигляді, як готові одиниці з фіксованим складом і значенням.

Вважаємо доцільним до групи фразеологічних виразів віднести власні назви та вирази, що оформлюють структуру документа, тобто штампи/кліше. Наведімо приклади: 值此...之际 (zhí cǐ ... zhī jī) – *протягом часу*, 在...之内 (zài ... zhī nèi) – *в рамках*, 由此可见 (yú cǐ kě jiàn) – *як видно*, 综上所述的 (zōng shàng suǒ shuō de) – *узагальнюючи вище сказане*, 运输部 (yùn shū bù) – *Міністерство транспорту*, 浙江大学 (zhè jiāng shī fàn dà xué) – *Чжецзянський педагогічний університет*, 中国人民共和国 (zhōng guó rén mín gòng hé guó) – *Китайська Народна Республіка*.

Принагідно зазначимо, що ми погоджуємося з думкою тих вчених, які не вважають фраземами так звані фразеологічні вирази, адже вони не мають категоріальних ознак, серед яких узагальнено-цілісне значення звороту та образність, тому відносимо їх поза межі фраземіки, до класу сталих виразів.

Розглянувши одиниці за ознакою семантичної злитості, перейдемо до семантико-граматичної класифікації, проте приналежно зазначимо, що протягом довгого часу панувала думка про те, що, фразеологізми виступають тими "законсервованими" одиницями мовлення, які не мають "формотвірного обличчя" [12, с. 111]. Лише в 70-і рр. Х ст. з'являються праці по морфологічним моделям фразеологічних одиниць. Серед таких дослідників виділяють В.Л. Архангельського, А.И. Молотков, А.М. Чепасова та інші [76; 124; 125].

З нашої точки зору, застосовувати граматичні категорії нищого рівня одиниць (слова) до вищого (фраземи) є недоцільним, адже фраземи у порівнянні зі словами виступають структурами вищого рівня. Одразу згадаємо твердження І.А. Бодуена де Куртене про явище ізоморфізму¹ одиниць мови різних рівнів. Як результат, бачимо, що граматичні відносини існують не тільки у одиниць лексичного рівня, а й у фразем, компоненти яких виступають лексеми.

Семантико-граматичні групи фразем вчені виділяють по-різному. В.Ф. Рудов [12, с. 40] вважає, що фраземи взагалі не формують семантико-граматичних груп. В.Т. Бондаренко [13, с. 10-11.] наполягає на тому, що фраземи співвідносяться з частинами мови, а Н.М. Шанський стверджує, що фраземи еквівалентні певним частинам мови.

Тут приналежно згадаємо той факт, що у китайській мові, на відміну від низки інших мов, де примінявся семантико-граматичний аналіз фразем, відсутні такі граматичні категорії, як вид, лице, рід, відмінок тощо. Крім того, китайським лексемам притаманне явище полівалентності², яке ускладнює ситуацію з визначенням частин мови. Це явище китайський граматист минулого століття Лі Цзіньсі назвав "примат синтаксису над морфологією" (句本法 jù běn fǎ). Отже, на наш погляд, фраземи, як одиниці складніші за слова, утворюють певні семантико-граматичні групи, проте, беручи до уваги, вище перелічені особливості граматики китайської мови, наголошуємо на тому, що цей поділ є дуже умовним.

У кожній фраземі можна виділити компонент, що виконує роль граматичної домінанти, але існують і такі комплекси, де ця граматична домінанта майже не виділяється. Отже, здійснивши аналіз подібного типу, ми прийшли до таких висновків:

¹ Ізоморфізм – наявність загальних характеристик у одиниць, що належать до різних рівнів мовної структури (наприклад, слова і речення, слова і фраземи).

² Полівалентність – здатність лексем одночасно виступати різними частинами мови.

1) **субстантивна група** – граматичним центром виступає іменник. Найбільш поширена модель функціонування одиниць цієї групи представлена у вигляді "прикметник + іменник", а тому можна стверджувати, що одиниці цієї групи виконують означенно-предикативну функцію. Наведімо приклади: 经济过热 (jīng jī guò rè) – *економічний перегрів*, 信用战 (xìnyòng zhàn) – *кредитна війна*, 经济行为 (jīng jī xíng wéi) – *економічна поведінка*, 信用爆炸 (xìnyòng bào zhà) – *кредитний вибух*, 经济泡沫 (jīng jī pào mǒ) – *економічна булька*, 亚洲老虎 (yà zhōu lǎo hǔ) – *"азійські" тигри*, 贵客人 (guì kè) – *"дорогі" гості*, 高手 (gāo shǒu) – *той, хто має "високі" руки* – *майстер своєї справи*, 天价 (tiān jià) – *"небесна" ціна*, 礼仪廉耻 (lǐ yì lián chǐ) – *людські чесноти*;

2) **ад'єктивна група** – граматичним центром виступає прикметник. Щоб розрізнити субстантивну групу та ад'єктивну, ми визначили, що граматична модель з прикметниковим домінантом представлена у вигляді "іменник + прикметник". І.А. Іонова зазначає, що розмаїття структурно-граматичної організації ад'єктивних фразем обумовлюється широким спектром можливостей вираження атрибутивних зв'язків [68, с. 131]. 自由贸易区 (zì yóu mào yì qū) – *зона вільної торгівлі*, 妙不可言 (miào bù kě yán) – *несказанно гарний*, 一面之词 (yī miàn zhī cí) – *односторонній аргумент*, 物美价廉 (wù měi jià lián) – *гарне співвідношення ціни та якості*, 绿函 (lǜ hán) – *"зелений" лист* – *певний вид акцій*, 白条 (bái tiáo) – *"білий" папірець* – *розписка*, 白领 (bái lǐng) – *"білий" комірець* – *людина, що займається розумовою діяльністю*, 黑名单 (hēi míng dān) – *"чорний" список*.

Отже, з одиниць ад'єктивної групи видно, що при аналізі віднесеності одиниць по групам, беруться до уваги не тільки критерій граматичного домінанту, але й семантичного центру.

В наступній групі фразем граматичним центром виступає дієслово, а отже:

3) **дієслівна група** – одиниці з процесуально-оціночними ознаками. Наприклад: 保留价格 (bǎo liú jià gé) – *"зберігати" ціну*, 冻结账户 (dòng jié zhàng hù) – *заморозити рахунки*, 持续和平 (chí xù hé píng) – *підтримувати мир*, 下海 (xià hǎi) – *пйти у вільне плавання*, 讲面子 (jiǎng miàn zi) – *"берегти" обличчя*, 给面子 (gěi miàn zi) – *"давати" обличчя*, 打肿脸子充胖子 (dǎ zhǒng liǎn chōng pàng zi) – *"бити себе по обличчю, щоб воно розпухло"* – *перебільшувати свої можливості, чванитися*, 不孚众望 (bù fú zhòng wàng) – *не виправдати довіри*, 交换意见 (jiāo huàn yì jiàn) – *обмінятися думками*, 敬而远之 (jìng ér yuǎn zhī) – *триматися на відстані*, 表示衷心的感谢 (biǎo shì zhōng xīn de xiè yì) – *висловлюємо найщирішу подяку*. Зазвичай в речення дієслівні фраземи виконують функцію присудка;

4) **прислівникова/адвербальна група** – сюди відносяться фраземи кількісної або якісно-обставинної семантики, що у реченні виконує функцію обставини. Наприклад: 敬上 (jìng shàng) – *з повагою*, 千真万确 (qiān zhēn wàn què) – *достовірно, точно*, 万众一心 (wàn zhòng yī xīn) – *однодушно, гуртом*, 春夏秋冬 (chūn xià qiū dōng) – *весна, літо, осінь, зима* – *завжди*, 火烧眉毛 (huǒ shāo méi máo) – *невідкладно, терміново*. Прислівник у китайській мові є тією морфологічною ознакою, яка визначається лише у синтаксичній одиниці і є дуже умовною. Так наприклад, вираз 千真万确 (qiān zhēn wàn què) – можна вжити "достовірно, достеменно", а можна й у якості ад'єктивного компоненту, тобто "достовірний, достеменний".

Вважається, що ця група має найбільшу кількість утворень проміжного й перехідного характеру, які перебувають між фраземікою і синтаксисом [1], тому вважаємо, що адвербальність фразем визначається не стільки за домінуючим компонентом, скільки за смисловою і граматичною категоризацією. В залежності від типу семантико-граматичної домінанти, адвербальні фраземи поділяються на якісно-обставинні (囊空如洗 (nángkōngrúxǐ) – в кишені порожно як вимито), кількісно-обставинні (千呼万唤 (qiānhūwànhuàn) – "тисяча закликів, десять тисяч прохань" – дуже довго просити, закликати) та способу дії (万众一心 (wànzhòngyīxīn) – "десять тисяч осіб і одне серце" – гуртом, разом).

Деякі вчені до вищенаведених груп додають ще групу вигуківих фразем, зараховуючи до неї одиниці, що виражають почуття. Семантико-комунікативні призначення вигуківих фразем заключається у "безпосередньому висловлюванні почуттів" [127, с. 86]. Вважаємо, що, так як офіційно-ділове спілкування не передбачає емоційного забарвлення, то до цієї групи ми відносимо лише етикетні формули побажання. Отже:

5) **вигуківі група** – емоційно-оціночна функція. У одиниць цієї групи домінуючий центр є нейтральним, але існує семантичне ядро, яке й виступає головним у визначенні категоріальної приналежності. Наприклад: 祝生意兴隆, 顺利业务蒸蒸日上! (– Бажаємо успіхів і процвітання! 祝取得成功, 健康长寿! – Бажаємо успіхів, здоров'я та довголіття!

Звернімо увагу на те, що, навіть якщо граматичний центр зосереджується в одному з лексичних компонентів, то й в такому випадку він не може слугувати об'єктивним фактором віднесення цієї фраземи до певної групи семантико-граматичного розряду. Наприклад: 清楚出党 (qīngchūchū dǎng) можна вжити як "чистити ряди партії", а можна як "партійна читска", тому ще раз наголосимо на тому, що ця семантико-граматична класифікація є умовною.

Е. Шевченко, асп.

Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко, Киев

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКАЯ И ФУНКЦИОНАЛЬНАЯ КЛАССИФИКАЦИЯ ФРАЗЕОЛОГИЧЕСКИХ ЕДИНИЦ СОВРЕМЕННОЙ ДЕЛОВОЙ КИТАЙСКОЙ РЕЧИ

В статье рассматриваются фразеологические единицы современной деловой китайской речи, а именно их лексико-грамматическая и функциональная классификации. Рассматриваются разные точки зрения относительно понятия фразеологической единицы официально-деловой речи и производится анализ особенностей таких единиц.

O. Shevchenko, PhD Candidate

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv

LEXICAL-SEMANTIC AND FUNCTIONAL CLASSIFICATION OF PHRASEOLOGICAL UNITS IN THE MODERN BUSINESS CHINESE LANGUAGE

This article deals with the set units of modern official Chinese language particularly their classification according to its semantics, grammatical and functional features. Different points of views regarding the term of phraseological / set units of official language were offered also in the article.

Щодо синтаксичної класифікації, то, як зазначає В.І. Горелов, фразеологічні одиниці поділяються на фразеологізми-словосполучення та фразеологізми-речення [7, с. 175]. До першого розряду дослідник відносить фразеологічні вирази та сполучення. Тут ми не розділяємо цієї думки, тому сполученнями ми вважаємо правильно називати усі фразеологічні одиниці, що не є реченнями. Щодо типу речень, то домінуюча кількість серед них виступає за емоційним забарвленням окличними і складають групу етикетних формул.

Список використаних джерел

1. Алевиференко Н.Ф., Семеновко Н.Н. Фразеология и паремология: Учеб пособие / Н.Ф. Алевиференко, Н.Н. Семеновко. – М.: Флинта, Наука, 2009;
2. Артюнова Н.Д. Языковая метафора. Синтаксис и лексика / Н.Д. Артюнова // Лингвистика и поэтика. – М.: Наука, 1979. – С. 147-173;
3. Бондаренко В.Т. О лексическом варьировании пословично-поговорочных выражений в свете фразеологической переходности / В.Т. Бондаренко // Переходные явления в области лексики и фразеологии русского и других славянских языков. – Великий Новгород: Изд-во НовГУ, 2001. – С. 10-11;
4. Будагов Р.А. Метафора и сравнение в контексте художественного целого / Р.А. Будагов. – М.: Издательство Московского ун-та, 1976;
5. Винник О.П. Метафоричні процеси у формуванні української еконімічної лексики дис... канд. філол. наук: 10.02.01 / О.П. Винник; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2007;
6. Войцехович, И.В. Практическая фразеология современного китайского языка. Учебник / И.В. Войцехович. – М.: АСТ: Восток-Запад, 2007;
7. Горелов В.И. Лексикология китайского языка / В.И. Горелов. – М., Просвещение, 1984;
8. Петров В.В. Семантика научных терминов / В.В. Петров. – Новосибирск: Наука, Сиб. отд., 1982;
9. Теория метафоры: Сборник: Пер. с англ., фр., нем., исп., польск. яз. / Вступ. ст. и сост. Н. Д. Арутюновой; Общ. ред. Н. Д. Арутюновой и М. А. Журиной. – М.: Прогресс, 1990;
10. Харченко В.К. Функции метафоры / В.К. Харченко // Лингвистика. – Воронеж: Издательство Воронежского ун-та, 1992;
11. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка / Н.М. Шанский. – М.: Высшая школа, 1985;
12. 常用惯用语辞典 [= Словник часто вживаних китайських образних виразів] / 王德春 (编者). – 上海辞书出版社; 第1版, 2008.

Надійшла до редколегії 02.10.12